

Nasıl Dünya Mirası Oldular?

Oyuncaklarınız arasında küçüklüğünüzden beri sakladığınız, çok sevdiğiniz bir oyuncakınız var mı? Bu oyuncakı sizin için özel kılan, diğerlerinden ayıran özelliği ne? Dokusu, rengi, türü, sesi... Bu kadar önem verdiğiniz bir oyuncakı saklayıp korumak istemeniz normal. Hatta oyuncaklarınızın yanında bazı eşyalarınız ya da zaman geçirmekten hoşlandığınız yerler de sizin için çok değerli olabilir. Tüm bunları yıllarca koruyup nesiller boyu sevdiklerinize aktarmak isteyebilirsiniz. Yani onları bir miras olarak görebilirsiniz.

Dünyanın ve insanlığın sahip olduğu, uzun yıllar korunmaya değer nitelikte, çok kıymetli doğal ve kültürel güzellikler var. Tüm bunlar büyük bir mirası oluşturuyor ve UNESCO Dünya Mirası Listesi adlı özel bir listede toplanıyor. Ancak doğal ya da kültürel varlıkların bu listede yer alabilmesi için belli ölçütlere uygun olması gerekiyor.

UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) tarafından 1972 yılında, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme kabul edildi. Bu sözleşmeyle dünyada miras değerinde olan varlıklara sahip çıkmak için adımlar atıldı. İşte Dünya Mirası Listesi de bu adımlardan biri. Aynı zamanda dünya mirası kabul edilen doğal ve kültürel değerlerin belirlenmesi, tanıtılması ya da yaşatılması amaçlandı.

Her yıl listeye alınması için pek çok aday sunulur ve adaylar değerlendirmelerden geçer. Değerlendirme yapılırken 10 ölçüt göz önünde bulundurulur. Bunlardan altısı kültürel mirası, dördüysé doğal mirası belirlemek için kullanılır. Elde edilen sonuçlara göre adaylardan bazıları doğal, kültürel ya da karma miras kategorilerinden birinde yerini alır. Eğer bir varlık hem doğal hem de kültürel miras ölçütlerini karşılıyorsa karma miras olarak kabul edilir.

Islık dilini duymuş muydunuz? Spor, dil, sanat, geleneksel etkinlik gibi değerler, Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer alır. Türkiye, bu listeye kaydettirdiği ıslık dili, ebru sanatı, Türk kahvesi kültürü ve geleneği gibi 25 değerle, listede en çok değeri bulunan ilk 3 ülkeden biridir.

Gelin, Őimdi Dünya Mirası Listesi'ndeki doğal ve kültürel güzellikler hangi ölçütlere göre değerlendiriliyor, beraberce bakalım:

1

İnsanların  zg n düŐüncelerle ürettiği bir baŐ yapıtı temsil etmeli.

2

Belli bir zamanda ya da bölgede, Őehir planlaması ya da peyzaj tasarımı, mimarlık, teknoloji, anıtsal sanat gibi alanlardaki geliŐ meleri sergilemeli.

3

YaŐ yan ya da kaybolmuŐ  bir uygarlığı ya da kültür geleneğini yansıtan eŐ siz bir örnek olmalı.

4

İnsanlık tarihindeki önemli bir aŐ amayı temsil eden, benzerlerinden ayrılan bir yapı olmalı.

5

Bir ya da daha fazla kültürü temsil eden, insanların deniz ya da toprak kullanımını gösteren, özellikle zarar gördüğünde geri döndürülmesi zor olan eŐ siz bir yapı olmalı.

6

Evrensel öneme sahip olaylarla, sanat eserleriyle; yaŐ yan gelenek, inanç ya da fikirlerle ilgili bir yapı olmalı.

7

EŐ siz doğal güzellięe sahip alanlar içermeli.

8

Yer Őekillerinin oluŐ umu ve dünya tarihindeki önemli aŐ amaları gösteren örnekler olmalı.

9

Canlılık tarihindeki önemli süreçleri gösterebilen örneklere sahip olmalı.

10

Evrensel değere sahip, soyu tehdit altındaki canlıların bulunduğu ve korunduğu doğal yaŐ am alanları içermeli.

Hindistan'da bulunan Tac Mahal, kültürel bir miras olarak listede yerini alıyor. Dünyada yalnızca 1. ölçütü karşılayarak kalıcı listeye giren 3 yapıdan bir tanesidir. Türbe mimarisinin eşsiz bir eseridir. Benzersiz işçiliği, simetrisi ve uyumu, kullanılan malzemeleri, mimarisi gibi özellikleriyle evrensel değere sahiptir.

Peru'daki And Dağları'nda bulunan Machu Picchu, karma miraslardan biridir. İnka Uygarlığı'nın inanç, gök bilim çalışmaları ya da tarım merkezi olarak kullandığı bir alandır. Burası özenli bir işçilik, mimari ve mühendislik sayesinde doğayla eşsiz bir uyum yakalamış. Çok çeşitli yaşam alanlarında pek çok endemik canlıya da ev sahipliği yapıyor. 1, 3, 7 ve 9. ölçütlere uygun bu özellikleri sayesinde Dünya Mirası Listesi'ne alındı.

Namib Çölü, doğal dünya miraslarından biridir. Doğal miras olmak için belirlenen 4 ölçütü de karşılar: Dünyanın tek kıyı çölü ve çok büyük kumul alana sahip olmasıyla 7. ölçüte uygundur. Nehir, okyanus akıntısı ve rüzgâr yoluyla taşınan malzemelerle sisli bir çölde oluşan jeolojik süreci temsil etmesiyle 8. ölçüte uygun bulunur. Aşırı kurak ortama uyum sağlayan canlılara rüzgâr, kum ve sis etkisiyle çeşitli yaşam alanları sunduğu için 9. ölçütü karşılar. 10. ölçüte de çoğu omurgasız olan pek çok endemik canlıya ev sahipliği yapmasıyla uygundur.

Merve Çelik
Çizim: Nurdan Uykul Saygılı